Ajankohtaisselonteko turvallisuusympäristön muutoksesta

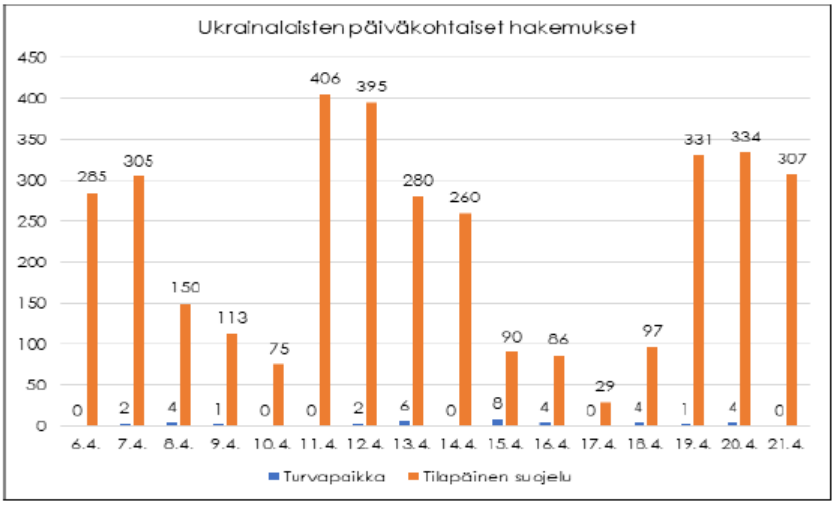
1. Johdanto

Ukrainan kriisin vaikuttaa sekä välillisesti, että välittömästi Maahanmuuttoviraston toimintaympäristöön. Maahanmuuttovirasto on joutunut lyhyellä aikavälillä nostamaan vastaanottokapasiteetin määrää. Lisäksi valmiustaso on nostettu kohotetulle tasolle.

Maahanmuuttoviraston ja sisäministeriön välinen, sekä poikkihallinnollinen yhteistyö on tällä hetkellä intensiivistä. Erilaisia ratkaisuja kehitetään hybridiuhkiin liittyvien riskien torjumiseen. Organisaatioturvallisuuden ja tukipalveluiden merkitys on vallitsevassa tilanteessa korostunut ja tätä pidetään välttämättömänä, että viraston päätehtävän jatkuvuus pysyy kestävänä ja sitä kyetään tuottamaan myös poikkeuksellisissa olosuhteissa.

Maahanmuuttovirasto varautuu toukokuussa aktivoitavaan, nopean toiminnan ARP-asiantuntijapoolin ylösnostoon. Tämä on osa EUAA:n, eli Euroopan unionin turvapaikkavirasto (entinen EASO) toimeksiantoa. Ensimmäinen Maahanmuuttoviraston virkahenkilö on lähetetty viikolla 16.

1.1 Vastaanottoyksikön toiminta

Ukrainalaiset ovat vireyttäneet yhteensä 19 565 tilapäisen suojelun hakemusta Maahanmuuttoviraston käsittelyyn.

Vastaanottojärjestelmässä on 21.4.2022 tietojen mukaisesti käytössä 11 632 majoituspaikkaa. Paikoista on vapaana 1 962. Valmistelussa ja lähes valmiina sovittavaksi on noin 5 000 paikkaa, joiden käyttöönotosta ei ole tehty vielä päätöstä. Lisäksi sopimusneuvotteluita jatketaan uusien palveluntarjoajien kanssa 1 800 paikan lisäyksestä joidenkin viikkojen aikavälillä.

Yksityismajoituksessa olevat, kansainvälistä suojelua hakeneet saavat muut vastaanottopalvelut kuin majoituspalvelut alueen vastaanottokeskuksesta. Näitä hakijoita on 21.4 tietojen perusteella 15 818.

Vastaanottojärjestelmän kapasiteettia on skaalattu jatkuvasti tarvetta vastaavasti siten, että käytössä on jatkuvasti 1 000 – 1500 vapaata paikkaa sekä vastaanottokeskusten hätämajoituspaikkareservi. Uusien paikkojen hankinnan arvioidaan jatkuvan tarpeen mukaan. Alueellisia tai vastaanottokeskuskohtaisia kapasiteetin ylityksiä on havaittu johtuen tulijoiden maahantuloreittien painottumisesta Etelä-Suomen satamiin. Tätä on purettu siirtämällä suojelua hakevia toisiin keskuksiin painopistealueiden ulkopuolella.

1.2 Turvapaikkayksikkö ja lupa/kansalaisuusyksikkö

Tilapäisen suojelun käsittelyyn on siirretty viraston sisällä henkilöstöä. Lisäksi on tehty ylitöitä.

Käynnissä olevat lisärekrytoinnit, sekä huhtikuun loppupuolella aloittava vuokratyövoima että huhtikuun puolen välin jälkeen käyttöön otettu osa-automatisaatio tulevat helpottamaan tilannetta henkilöstön vapautuessa muihin tehtäviin.

Tilanne on vaikuttanut jonkin verran viraston palvelupisteisiin. Joissa asiakasmäärät ovat kohonneet mikä on johtanut osittaiseen ruuhkautumiseen. Kasvaneeseen palvelukysyntään vaikuttaa vallitseva kriisi ja ihmisten epätietoisuus yleisestä tilanteesta.

Palvelupisteillä on kirjattu myös hieman normaalia enemmän järjestyshäiriöitä.

1.3 Havaitut informaatio/hybridi vaikutukset

Tällä hetkellä ei ole tehty merkittäviä havaintoja. Yksittäisiä tilanteita on kirjattu, joissa ukrainalaiseen asiakkaaseen on kohdistunut uhkailua. Vastaanottokeskuksissa on tavattu myös yksittäisiä tapauksia disinformaation levittämisestä.

Sosiaalisen median alustoilla on havaittu bottitoimintaan viittaavia valmisteluita, mutta ei aktivoitumista. Maahanmuuttovirasto seuraa tilannetta.

Huomionarvoisena tapauksena, oli taannoinen Venäjällä kuvattu video mahdollisesti Suomen rajoille tuotavista aseista. Uutinen ei suoranaisesti vaikuttanut suomalaisiin.

2. Todennäköisiä riskejä ja näihin varautumista

2.1 Venäjä osana hybridivaikuttamista pyrkii tuottamaan rajavyöhykkeelle maahanmuuttopainetta, ohjaten itärajan lävitse ihmisiä suomeen

Skenaarion mukaisesti toimenpiteet:

- Rajan yli tulleet rekisteröidään ensisijaisesti raja-asemilla tai rajan läheisillä poliisiasemilla. Jos tämä ruuhkautuu, voidaan perustaa järjestelykeskuksia. Maahanmuuttovirastolla on suunnitelmat perustaa yhdessä poliisin kanssa yksi tai useampia järjestelykeskuksia itärajan pintaan.
- Lisäksi voidaan perustaa muita järjestelykeskuksia. Valmistellun järjestelykeskuksen perustamiseen kuluu aikaa tilanteesta ja paikasta riippuen päätöksestä. Olemassa oleva laitteisto ja henkilöstö riittävät parin järjestelykeskuksen perustamiseen. Valmiutta voidaan tarvittaessa skaalata ylöspäin lisäresursoinnilla.
- Jatkuva tilanneseuranta. Maahanmuuttovirastossa tilannetta seurataan aktiivisesti viraston tilannekeskuksessa. Skenaarioon varautuminen vaatii myös intensiivistä viranomaisyhteistyötä ja harjoittelua.

Vastaanottopalveluiden kapasiteettia voidaan nostaa seuraavasti:

1) Laatimalla sopimuksia uusista vastaanottokeskuksista dynaamiseen hankintajärjestelmään osallistuvien, mahdollisten vastaanottokeskus-palveluntuottajien kanssa. Hankinta ja kilpailutus on jouduttu nyt osittain tekemään hankintalain poikkeusmenettelyllä nopeutetusti ja suorahankintoina.
2) Sopimalla toiminnassa olevien vastaanottokeskusten kanssa paikkamäärien lisäämisestä asuntoja vuokraamalla tai sivutoimipisteiden perustamisella.
3) Tukemalla kuntia, jotka ovat omaehtoisesti majoittaneet suojelua hakevia tilapäismajoituksella. Kuntien kanssa on tarkoitus tehdä sopimuksia korvauksista toukokuusta alkaen.
4) Reservinä ovat vastaanottokeskusten hätämajoituspaikat ja Suomen Punaisen Ristin piirien suunnittelemat väliaikaismajoitusyksiköt.
5) Kuntia on pyydetty varautumaan suunnittelulla hätä- ja tilapäismajoittamiseen, mikäli vastaanottojärjestelmä kuormittuisi liikaa tai liian nopeasti. Kuntien valmiussuunnittelu on tältä osin aloitettu ja osa on jo ilmoittanut alustavasta valmiudesta.
6) Seurakunnille vapaakirkolle ja ortodoksikirkolle on vuonna 2021 laadittu kysely mahdollisista hätä- ja tilapäismajoituksista.

Säilöönottokapasiteetin nostaminen

Säilöönottokapasiteettia ei pystytä lisäämään nopeasti. Nyt säilöönottoyksikköjä on kaksi, Joutseno ja Helsinki. Ouluun on kiinteistön osalta valmisteltu säilöönottoyksikkö. Kapasiteetin noston merkittävin este on uuden henkilöstön rekrytointi. Lisäkapasiteettia saadaan vasta useamman kuukauden kuluttua päätöksestä. Asiantilan korjaamiseksi valmisteltu lakimuutosesitys on valmisteilla.

2.2 Muut skenaariot ja varautuminen

Tieto- ja kyberturvallisuus

- Maahanmuuttovirasto on lakisääteinen turvallisuusverkkotoimija ja tehtävissä käsitellään salassa pidettävää sekä turvaluokiteltua tietoaineistoa. Maahanmuuttovirasto ylläpitää ulkomaalaisasioiden käsittelyjärjestelmää (UMA). Lisäksi virasto ylläpitää muita maahanmuuttotoimintaan liittyviä järjestelmiä ja palveluita. Maahanmuuttovirasto toteuttaa varautumista suunnitelmallisesti, sekä toteuttamalla vallitsevasta tilanteesta johtuvia ylimääräisiä varautumistoimia.

Kiinteistö- ja toimitilaturvallisuus

- Maahanmuuttoviraston toimitiloihin ei ole havaittu kohdistettavan normaalista poikkeavaa toimintaa. Toimipisteille ja toimintaympäristöihin on kuitenkin laadittu riskianalyysi. Mikäli turvallisuustilanne äkillisesti muuttuisi, Maahanmuuttovirastolla on valmius kohottaa toimitiloihin liittyviä suojausmenetelmiä.

Toiminnan jatkuvuuden suojaaminen

- Maahanmuuttoviraston toiminnan jatkuvuutta suojataan. Maahanmuuttovirasto kehittää toimintojen stressinsietokykyä ja talouden hallintaa. Painopisteenä on kriittisien toimintojen priorisointi ja suojaaminen. Eräs hybridivaikuttamisen muodoista on viranomaistoiminnan hankaloittaminen ja siihen liittyvän disinformaation levittäminen. Tähän liittyen Maahanmuuttovirasto kehittää asiakasviestintämenetelmiä ja seuraa jatkuvasti tilannetta mm. disinformaation levittämisyrityksien varalta.

Henkilöturvallisuus- ja asiakasturvallisuus

- Työntekijöiden työskentelyn suojaaminen on tärkeää. Hybridivaikuttamisen osamuotona saattaa ilmetä pakolaisvakoilua tai suoraan henkilökuntaan kohdentuvaa tiedustelu- tai painostusyrityksiä. Henkilökunnan turvallisuustietoisuus on hyvällä mallilla ja toimipisteiden sekä käytettyjen turvallisuusratkaisuiden osalta suojausmenetelmät mahdollistavat turvallisen työskentelyn myös erinäisissä poikkeustilanteissa. Asiakkaisiin kohdistuvat painostus ja vakoiluepäilyiden tunnistamiseen on kehitetty tunnistusväyliä. Sekä asiakas- että henkilöstöpuolella korostuu tiedottaminen, viranomaisyhteistyö sekä henkilökunnan osaamisen hallinta että havainnointikyvyn kehittäminen.